

آیینۀ قایق

دانش‌آموزان را در کادر و قاب دوربین داشته باشید، چون تهیه لباس تاریخی برای دانش‌آموزان و ایجاد فضای تاریخی و طراحی دکور برای شما مشکل و پرهزینه است.

اگر این جلسه یا زنگ تاریخ را که به شیوه‌ای مدرن و متفاوت تدریس شده است، با دوربین خود ضبط کنید، یک مستند ساخته‌اید. مثالی دیگر و البته ساده‌تر برای فیلم مستند چنین است: شما مادر بزرگ یا پدر بزرگی دارید که تنها زندگی می‌کند و پیر است و ناتوان. به خانۀ او می‌روید و لحظه‌هایی از زندگی او را با دوربین خود به تصویر می‌کشید؛ پیری، رنج تنهایی؛ سختی انجام کارها؛ ناتوانی در انجام امور و کارهای

امیدواریم آنچه در شماره پیش درباره فیلم‌نامه‌نویسی و فیلم‌سازی خواندید برایتان قابل استفاده بوده باشد. در این بخش می‌خواهیم فیلم مستند را به شما معرفی کنیم. چون برای شما ساختن فیلم مستند بسیار آسان‌تر از فیلم داستانی است. بهترین مسیر برای فیلم‌سازی، ساختن چند فیلم مستند است. بعد از چند فیلم مستند داستانی و بعد از اینکه تجربه‌های لازم را در فیلم‌سازی به دست آوردید، می‌توانید بروید به سمت فیلم‌های کوتاه داستانی. بیشتر فیلم‌سازان بزرگ همین راه را رفته‌اند.

شما پس از ساختن چند فیلم کوتاه داستانی، برای ساختن فیلم‌های کوتاه و تله‌فیلم (فیلم‌های تلویزیونی مستند که سقف زمانی آن‌ها ۹۰ دقیقه است) آماده می‌شوید. سرانجام به چنان آمادگی می‌رسید که می‌توانید اولین فیلم بلند سینمایی خود را بسازید که مدت زمان آن معمولاً حدود ۱۲۰ دقیقه است. بعدها چند و چون آن را شرح می‌دهیم. فعلاً نیازی به آن ندارید.

کمی که پیش رفتیم با فیلم‌های سینمایی و مجموعه تلویزیونی (سریال) آشنا می‌شوید. شما وقتی راه را ادامه دهید و تجربه‌های کوچک را پشت سر بگذارید، ممکن است تفاوت و سینما را به عنوان رشته تحصیلی‌تان انتخاب کنید و در یکی از دانشکده‌های هنری که رشته تئاتر و سینما دارد، به تحصیلات دانشگاهی خود ادامه دهید و وارد دنیا فیلم‌سازی شوید.

پس بهتر است با ساخت فیلم‌های مستند یا مستند داستانی شروع کنید. فرق فیلم مستند با مستند داستانی در تعریف این دو گونه نهفته است. فیلم مستند بازتاب واقعیت است که از زیبایی‌شناسی و نگاه هنری خود بهره می‌گیرد و آن واقعیت را به سبک و سیاق خودش بازآفرینی و روایت می‌کند. ضمن اینکه شخصی به نام بازیگر یا هنرپیشه نقش واقعی مورد نظر شما را ایفا می‌کند.

فرض کنید زنگ تاریخ است و دبیر تاریخ و یا حتی یکی از دانش‌آموزان در جامه و کسوت شخصیت تاریخی مورد نظر به کلاس می‌آید. خودش را معرفی می‌کند و کارها و فعالیت‌هایش را با دانش‌آموزان در میان می‌گذارد. در اینجا دیگر نیازی نیست

خود؛ و جواب دادن به تلفن؛ که این آخری می تواند جنب طنز داشته باشد.

مثلاً آدم مزاحمی زنگ می زند. مادر بزرگ لنگ لنگان و نفس نفس زنان خودش را به تلفن می رساند و گوشی را بر می دارد. مزاحم می گوید: «به نظر شما امروز سرخ ها می برند یا آبی ها؟» پیرزن می گوید: «خدا روزیت رو جای دیگه بده!» با عصبانیت گوشی را می گذارد و با خود واگویه می کند: «خوش به حال شما که بیکارید و نونتون مفته! نشستید پای تلفن ... (ادایش را در می آورد).»

مستند بر اساس یک واقعیت یا یک شخصیت ساخته می شود و انواع متفاوتی دارد؛ مثل مستند سیاسی، اجتماعی، جنگی، علمی، آموزشی، تاریخی، طبیعی (محیط زیستی) د معماری و هنرهای دستی، و ...

در یک مستند اجتماعی مسئله های اجتماعی را تبیین می کنید. مثلاً به سراغ نوجوانی هم سن و سال خود می روید که از تحصیل بازمانده و زباله گرد یا دست فروش شده است. از گفت و گو با او فیلم می گیرید. یا این شخصیت یکی از هم کلاسی های شماست که ترک تحصیل کرده و شما به سراغش می روید تا دلیل نیامدنش را به مدرسه جویا شوید.

در یک مستند طبیعی به سراغ طبیعت می رویم؛ به سراغ حیوانات و درختان. درخت کهنی که مردم رؤیاها و آرزوهایشان

را به شاخه هایش گره می زنند و او را واسطه ای میان خود و خدا قرار می دهند. یا سراغ زنی می روید که گربه و سگی مصدوم را به خانه می آورد و تیمار می کند و دوباره به زندگی برمی گرداند. ممکن است میان دوربین شما و شخصیت فاصله زیادی باشد و صدای شخصیت به خوبی شنیده نشود. در این صورت می توانید از صدایر (میکروفن) سیمی که به دوربین وصل می شود و یا صدایر سیار استفاده می کنید. اگر توان تهیه آن ها را نداشته باشید، می توانید گوشی دیگری را در جیب و در جایی که دیده نشود، نزدیک شخصیت، قرار دهید و بعد در تدوین، صدا را با تصویر ترکیب (میکس) کنید.

با چند واژه در خصوص فیلم مستند هم باید آشنا باشید. در فیلم مستند همیشه دوربین قادر نیست که همه آنچه را که در ذهن کارگردان می گذرد بیان کند. در این صورت متن یا نوشته به کمک تصویر می آید. یعنی توضیحی نوشتاری یا کلامی که روی تصویر یا زیر تصویر می نشیند تا تصویر گویاتر شود. به کسی که متنی را برای فیلم مستند می نویسد «نویسار» می گویند؛ یعنی نویسنده متن.

تأکید می کنم زمانی برای ساختن فیلم مستند از متن استفاده می کنیم که دوربین قادر نباشد منظور کارگردان را در صحنه یا موقعیت مورد نظر بیان کند. اگر متن بیشتر از تصویر و سنگین تر از تصویر باشد، ارزش هنری فیلم مستند می کاهد. هر چه بار کلامی فیلم مستند کمتر باشد، ارزش هنری آن بیشتر است.

پی نوشت

1.Nawitor

با پویش رمزینه مطلب شماره قبل نمایشنامه را ببینید

۳۷

پویش

شماره ۳۷ اثر: ناصح